

TEMPERAMENT / OSOBNOSŤ PSA

Definícia temperamentu u psov :

súhrn charakteristických vlastností jednotlivca (psa), ktoré ovplyvňujú jeho správanie a reakcie na podnety z vonkajšieho prostredia

Temperament sa môže použiť pre popis črt, ktoré sú prítomné v raných stupňoch vývinu predtým, ako pes dosiahne dospelosť (Miklósi, 2008)

Termín temperament sa vzťahuje k individuálnym rozdielom v správaní, ktoré sú relatívne stále v priebehu času a naprieč situáciami (Graham a Golsing, 2009)

OSOBNOSŤ

Osobnosť reprezentuje tie charakteristiky dospelého jedinca, ktoré popisujú a vykazujú stále vzory v cítení, myslení a správaní (Jones a Gosling, 2005)

Dispozičné faktory, ktoré spoľahlivo a opakovane určujú správanie vo veľa rôznych typoch situácií (Svartberg, 2007)

Osobnosť je definovaná zoskupením črt správania, ktoré sú pod vplyvom výberových procesov a sú výsledkom adaptívneho mechanizmu (Miklósi, 2008)

Prečo je vhodné zaoberať sa pojmom temperament psa?

- 1) výber vhodného fenotypu
- 2) popis črt správania pre predvídanie problémového správania (útulky)
- 3) vhodnosť jedinca na určité tréningové metódy
- 4) predpovedanie správania počas vývinu daného jedinca

Spoločným prvkom je stabilita v priebehu času a stabilita naprieč situáciami

Iným spôsobom povedané, že tá črta kvôli ktorej sme vybrali šteňa bude do určitej miery charakterizovať už dospelého psa – napr. nízka miera bojazlivosti. Pod stabilitou naprieč situáciami sa rozumie, že pes bude v podobných situáciách reagovať rovnako. Ako výrazne upravený príklad nám bude slúžiť to, kde pes na rukáv u rôznych figurantov a v rôznom prostredí ukáže rovnaké vystupovanie bez známky bojazlivosti. Samozrejme, že tam dôležitú úlohu zohrá výchova a výcvik, no aj napriek tomu bude takýto jedinec v porovnaní s ďalšími, ktorí takúto črtu nemali výraznú, výraznejšie vystupovať.

Martin a Bateson (1993) identifikovali 3 osobitné podmienky (spoľahlivosť, platnosť a uskutočniteľnosť), ktoré určujú kvalitu testov a mieru ich dôveryhodnosti.

TEMPERAMENT U PSOV

1. Silný vyrovnaný živý typ

- sangvinik
- podmienená reflexná činnosť sa buduje veľmi rýchlo,
- cviky vykonáva presne, rýchlo, radostne
- na výcvik a praktický výkon služby najvhodnejší typ psa
- znesie potrebné zaťaženie

2. Silný vyrovnaný pokojný typ

- flegmatik
- proces vzruchu sa pomaly strieda s procesom útlmu alebo opačne
- horšie vydrážditelný
- reakcia na daný podnet oneskorená
- výkony pomalé, pes neznesie veľké zaťaženie
- pri správnom vedení vycvičiteľný a upotrebiteľný aj v praktickej službe

3. Silný nevyrovnaný typ

- cholerik
- prevláda vzrušivosť nad útlmom
- ťažká ovládateľnosť
- pri správne vedenom výcviku dá uplatniť pre výkon praxe

4. Slabý typ

- melancholik
- vzruch aj útlm slabé
- bojazlivý
- nehodí sa na výcvik ani do praxe

TEMPERAMENT A ONTOGENÉZA

3-16 týždeň veku psa je dôležitý pretože sa pravdepodobne naučí viac ako počas nasledujúceho obdobia

Vývin jedinca ako aj jeho skúsenosti výrazne ovplyvňujú jeho temperament/osobnosť. Človek, pokiaľ disponuje dostatočnými poznatkami môže vyťažiť zo šteňaťa čo najviac. Hlavne ak si uvedomí, aké sú dôležité rané fázy ontogenézy. Nechceme tým podceňovať prenatálny vplyv, alebo dospelosť, no chceme upozorniť na obdobie, ktoré má výrazný dopad na to, ako sa bude pes správať v budúcnosti.

3-16 t veku:

- Chuť do jedla a odpor
- Sociálna spriaznenosť a prístupnosť
- Pohlavné správanie
- Vzory aktívneho a pasívneho agonistického správania
- Hravé správanie
- Reakcie k odlúčeniu a iným emocionálne provokatívnych situácií
- Vývin vzťahov nadriadený-podriadený
- Vzory exploračného správania a stupňa všeobecnej aktivity
- Strach a vyhýbavé odpovede
- Všeobecná schopnosť učiť sa a schopnosť riešiť problémové úlohy
- Trénovateľnosť
- Allelomimetické správanie

TEMPERAMENT a druhy podnetov

1. OBJEKTY

– POHYBLIVÉ – pr. lopta, dáždnik, gumený had, kúsok kože ťahaný po zemi, auto na diaľkové ovládanie..

NEPOHYBLIVÉ – karnevalová maska, bludisko

SLUCHOVÉ – SILNÝ A DLHOTRVAJÚCI ZVUK – pr. Budík, siréna, alarm, zvonček..

SILNÝ A KRÁTKY ZVUK – pr. štartovacia pištoľ, prasknutie balóna, padnutie kovového predmetu a pod.

ZRAKOVÉ - blikajúce jasné svetlo, svetelné panely..

PACHOVÉ – výbušniny, jedlo, kosti, mäso, káva, ľudský pach...

2. MIESTA

EXTERIÉR – jazda autom, neznáme miesto, prechádzka so psom, nákupné centrum...

- INTERIÉR – testovacia miestnosť, testovací areál, Open-field, dom majiteľa a pod..

METÓDY SKÚMANIA TEMPERAMENTU PSOV

Vedecké metódy, ktoré slúžia na hodnotenie temperamentu/osobnosti by mali mať dve základné črty charakteristické pre vedu. Prvou je overiteľnosť a opakovateľnosť pokusu a druhou je jeho štandardizácia.

Rovnako aj hodnotenie a interpretovanie správania sa psa, ktoré ja vykonávam, bude zaťažené mojou osobou, pretože mám rôzne skúsenosti a veci, na ktoré sa zameriavam. Práve tento postoj je charakteristický pre subjektivitu a metódy, ktoré sa viac sústredia na intuitívnu stránku. Preto sa vedecké metódy snažia zmenšiť vplyv subjektívneho a kvôli tomu sú vypracované rôzne procedúry využívajúce štatistiku, ktoré „odmerajú“ moju odbornú spôsobilosť.

Rozdelenie testov temperamentu

1. Batériové testy
2. Testy vychádzajúce z pozorovania
3. Hodnotenie jednotlivca
4. Znalecké hodnotenie plemenných prototypov

Známe behaviorálne testy

C-BARQ- bol vyvinutý výskumníkmi z Centra pre interakcie zvierat a spoločnosti na Pennsylvánskej univerzite

Kategórie:

- ✓ Tréning a poslušnosť
- ✓ Agresivita
- ✓ Strach a úzkosť
- ✓ Správanie súvisiace s izoláciou

- ✓ Vzrušivosť
- ✓ Naviazanosť a vyžadovanie pozornosti
- ✓ Rôznorodé

CAMPBellov TEST

Testuje sa päť okruhov správania a šteňa dostane v každom z nich niektorú zo známok:

- veľmi dominantný..... 1
- dominantný.....2
- submisívny (podriadený).....3
- veľmi submisívny.....4
- nezávislý.....5

Kategórie

- ✓ Sociálne puto
- ✓ Sledovanie
- ✓ Obmedzovanie
- ✓ Sociálna dominancia
- ✓ Dominancia pri zdvíhaní

Uskutočniteľnosť pre využitie v praxi

Hlavným cieľom - aby záujmové skupiny mohli vykonať test sami a využiť jeho výsledky (Ledger a Baxter, 1997).

Testy musia byť

- štandardizované a krátke
- ľahko realizovateľné
- musia mať ľahko vyhodnotiteľné odpovede na jednotlivé podnety.

Dôležité - porovnanie zo škálou existujúcich testov a to najmä kvôli zabezpečeniu čo najjednoduchšieho spôsobu uskutočnenia daného testu v konkrétnych podmienkach.